

Балюк Т.*

РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСФЕРНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ В КРАЇНАХ З РІЗНИМ РІВНЕМ РОЗВИТКУ

Механізм трансферного ціноутворення (ТЦ) є одним з дієвих інструментів підвищення прибутковості ТНК завдяки використанню відмінностей у рівні податкового навантаження між країнами. Встановлення трансферних цін, відмінних від ринкових, нерідко призводить до недоотримання податкових платежів країнами, в яких податкове навантаження є відносно високим. Намагаючись протидіяти такого роду зловживанням з боку ТНК, країни постійно удосконалюють національні системи регулювання ТЦ.

Об'єктивною передумовою запровадження системи регулювання ТЦ в країні є ризик недоотримання податкових платежів через зловживання ТЦ. Задля оцінки того, які країни є потенційно більш вразливими до такого роду зловживань, ми запропонували індекс ризику переведення прибутків з країни через ТЦ, який є середнім арифметичним між ризиком виведення прибутків при імпорті та експорті:

$$ITPrisk\ i = \frac{1}{2} \left(\sum_{j=1}^n \frac{T_i - T_j - (1 - T_i) * AV_{ti}}{n} + \sum_{j=1}^n \frac{T_i - T_j + (1 - T_j) * AV_{tj}}{n} \right)$$

де $ITPrisk\ i$ індекс ризику переведення прибутків з країни i через ТЦ;

T_i ставка податку на прибуток в країні i ;

T_j ставка податку на прибуток в країні $j, j \neq i$;

AV_{ti} середній рівень ад-валорного митного тарифу в країні i ;

AV_{tj} середній рівень ад-валорного митного тарифу в країні $j, j \neq i$;

n кількість країн з відкритою економікою.

Ми розрахували цей індекс для 82 країн і виявили країни з високим показником потенційного ризику: Японія, США, Німеччина, Італія, Канада, Іспанія, Філіппіни, Бельгія, Нова Зеландія, Франція, Аргентина, Колумбія, Китай, Австралія, Ізраїль, Великобританія, Нідерланди, Індія, Швеція та інші. Ці країни мають відносно високі ставки податку на прибуток при відносно низькому середньому рівні митного захисту. Загалом, в 71% досліджуваних країн, що віднесені нами до категорії країн з найбільшим ризиком виведення прибутків через ТЦ, вже впроваджені певні норми щодо регулювання ТЦ, в той час як цей показник для країн з низьким рівнем ризику становить близько 54%.

Ступінь регулювання ТЦ на національному рівні значно відрізняється в країнах з різним рівнем розвитку. В своєму дослідженні ми розглянули 59 країн, які вже впровадили таку систему. Країни було розбито на 3 групи: країни з високим рівнем розвитку (28 країн), країни з вищим середнім рівнем розвитку (18 країн) та країни з нижчим середнім та низьким рівнем розвитку (13 країн) та показано ступінь наявності відповідних параметрів системи регулювання в цих групах (див. табл. 1). Слід зазначити, що ефективна система регулювання передбачає не лише відповідне законодавче забезпечення, а й систему контролю за правильністю встановлення трансферних цін, а також такі якісні характеристики як доступність даних для порівняння, досвід регулювання, консультації та ін.

* аспірант кафедри міжнародних валютно-кредитних та фінансових відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Рогач О.І.

Таблиця 1. Основні параметри системи регулювання ТЦ в країнах з різним рівнем розвитку

Основні параметри	Група 1	Група 2	Група 3
<i>Параметри законодавчого забезпечення (у % до загальної кількості країн групи)</i>			
Наявність законодавчих норм щодо ТЦ	100%	100%	100%
Середня кількість методів ТЦ	4,6	4,3	4,2
Пріоритетність методів трансферного ціноутворення на основі порівняння аналогів	77%	56%	38%
Наявність штрафних санкцій	100%	100%	100%
Можливість укладення угод про попереднє ТЦ	66%	39%	46%
Можливість внесення правок до податкової звітності	82%	33%	27%
Наявність вимог щодо документації стосовно ТЦ	71%	67%	69%
<i>Якісні параметри (за ступенем – низький/середній/високий)</i>			
Доступність ринкових даних для порівняння	середня	низька	низька
Можливість консультацій з податковими органами	висока	середня	середня
Ступінь впровадження штрафних санкцій	середній	середній	низький
Ризик проведення аудиторської перевірки	високий	середній	середній

Джерело: розрахунки автора на основі [1,2,3,4].

Порівняльний аналіз показує, що країни з високим рівнем розвитку мають більш розвинену систему регулювання ТЦ. Це стосується як наявності відповідних положень в законодавстві, так і досвіду регулювання, а отже, існування більшої гнучкості в застосуванні методології та більшого ризику донарахування податків. Системи регулювання ТЦ в країнах з середнім та низьким рівнем розвитку мають переважно обмежувальний характер – кількість дозволених методів ТЦ є меншою, наявна законодавчо закріплена пріоритетність в застосуванні методів, обмежена можливість внесення правок до податкової звітності тощо.

Розвиток системи регулювання ТЦ залежить не лише від потенційного ризику переведення прибутків з країни через механізм ТЦ, а й від багатьох інших факторів. На нашу думку, такими факторами є загальний рівень розвитку регуляторних інституцій та законодавства, що в свою чергу, залежить від рівня економічного розвитку країни; загального обсягу ПІІ в країну та з країни, загальної кількості підрозділів ТНК в країні та інших якісних факторів, які не піддаються точній кількісній оцінці. Водночас, високий рівень запропонованого індексу ризику переведення прибутків з країни через ТЦ в окремих країнах, таких як Об'єднані Арабські Емірати, Панама, Уругвай та Бангладеш за відсутності або недостатньої розвиненості регулювання ТЦ в цих країнах дає змогу зробити припущення про розвиток системи регулювання ТЦ в цих країнах в найближчому майбутньому.

Література

1. 2007-2008 Global Transfer Pricing Survey. Global Transfer Pricing Trends, Practices, and Analysis. – Ernst & Young. – 2007. – 80 p.
2. Global Transfer Pricing Review / KPMG. – KPMG International. – 2007. – 48 p.
3. Strategy Matrix for Global Transfer Pricing. – Deloitte. – 2006. – 71 p.
4. Transfer Pricing Global Reference Guide. - Ernst & Young. – 2006. – 85 p.
5. World Development Indicators 2008. – The World Bank. – 2008. – 418 p.